EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 7.3.2018.
COM(2018) 120 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI UN EUROGRUPAI

2018. gada Eiropas pusgads - Novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti

{SWD(2018) 200-226}

1. IEVADS

Eiropas ekonomika piedzīvo straujāko izaugsmi desmitgadē Ikgadējais IKP pieaugums pagājušajā gadā sasniedza augstāko līmeni desmit gadu laikā. Investīciju apjoms pieaug. Pozitīvas ekonomikas attīstības perspektīvas ietvēra arī labākus darba tirgus rādītājus un sociālos rezultātus. Pašlaik ES ir nodarbināti 236,3 miljoni cilvēku — nodarbinātība ir sasniegusi rekordaugstu līmeni. Bezdarbs ir samazinājies gandrīz līdz līmenim, kādā tas bija pirms krīzes. Nepārtrauktie uzlabojumi darba tirgū palielina ienākumu izredzes. Publisko finanšu situācija turpina uzlaboties. 2017. gadā izaugsme bija 2,4 % reālā izteiksmē, un tas nozīmē, ka ES ekonomika un eurozona pārsniedz iepriekš gaidīto un sniedz pilnīgu ieguldījumu stabilā izaugsmē globālā līmenī.

Šī dinamika, šķiet, turpināsies, kam pamatā ir pozitīvas ziņas par ekonomikas sentimentu un iekšzemes pieprasījumu[1]**.** Tiek prognozēts, ka 2018. gadā eurozonas un ES IKP izaugsme būs 2,3 %. 2019. gadā tā nedaudz palēninās līdz 2,0 %. Tajā pašā laikā saglabājas vairāki riski, kas izriet no finanšu tirgiem, kurus aktīvu augstā novērtējuma dēļ varētu apdraudēt mazāk labvēlīgi finanšu apstākļi. Tāpat saglabājas arī riski, kas saistīti ar Apvienotās Karalistes izstāšanās sarunu rezultātiem, kā arī ģeopolitiskā spriedze un pievēršanās vairāk uz iekšpusi vērstai politikai.

Labvēlīgie apstākļi ir pavēruši iespēju turpināt Eiropas valstu ekonomikas pamatu stiprināšanu. Tajā pašā laikā atlikušie riski atgādina par nepieciešamību to darīt, turpinot mūsu centienus pārvarēt krīzes sekas. Dažās dalībvalstīs joprojām ir augsts uzņēmumu, mājsaimniecību un valsts parāda līmenis. Turklāt ekonomikas pieaugums starp dalībvalstīm un to iekšienē nav bijusi vienmērīga, un ir vajadzīgs laiks, lai tā būtu vienlīdz jūtama visās Eiropas daļās. 18 miljoni iedzīvotāju joprojām ir darba meklējumos, un dažās valstīs jauniešu un ilgstošā bezdarba līmenis joprojām ir ievērojami augsts. Mājsaimniecību izmantojamie ienākumi vēl joprojām ne visās dalībvalstīs ir pārsnieguši pirmskrīzes līmeni. Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto personu īpatsvars nupat ir atgriezies pirmskrīzes līmenī. Ir atsācies ekonomiskās un sociālās konverģences process, tomēr strukturālās nepilnības slāpē dažu valstu izaugsmes potenciālu un to spējas izturēt satricinājumus nākotnē. Tajā pašā laikā tehnoloģiskās pārmaiņas liek valstu ekonomikai pievērsties inovācijām, vienlaikus nodrošinot, ka sabiedrība paliek tikpat iekļaujoša kā līdz šim. Nu ir laiks īstenot reformas, kas ir nepieciešamas, lai Eiropas valstu ekonomiku padarītu noturīgāku un veicinātu iekļaujošāku izaugsmi.

Eiropas pusgada ietvaros, pievēršoties tā dēvētajam pozitīvajam trīsstūrim, proti, investīcijām, strukturālajām reformām un atbildīgai fiskālajai politikai, dalībvalstīm tiek dotas norādes nepieciešamo reformu īstenošanā. Atbilstoši priekšsēdētāja Junkera 2017. gada runai par stāvokli Savienībā 2018. gada izaugsmes pētījumā dalībvalstīm ir sniegtas šīs ekonomikas norādes. Ieteikumā par eurozonas ekonomikas politiku 2018. gadā[2] ir uzsvērta nepieciešamība īstenot reformas, lai veicinātu kvalitatīvu darbvietu radīšanu, sociālo taisnīgumu, līdzsvarošanu un konverģenci, lielākas investīcijas, publisko finanšu kvalitāti, pabeigtu banku un kapitāla tirgu savienības izveidi un padziļinātu ekonomisko un monetāro savienību. Ieteikumā arī pausts aicinājums cīnīties pret agresīvu nodokļu plānošanu. Tajā dalībvalstis ir aicinātas prioritāti piešķirt tām reformām, kas palielina produktivitāti un izaugsmes potenciālu, uzlabo institucionālo un darījumdarbības vidi, likvidē kavēkļus

[1] Skat. Eiropas ekonomikas 2018. gada ziemas prognozi.

[2] Padome ieteikumu eurozonai pieņēma 2018. gada 23. janvārī. Tajā sniegtas vispārējas ievirzes attiecībā uz galvenajām ekonomikas un finansiālajām problēmām eurozonā un tās dalībvalstīs, un tādējādi ar šo ieteikumu tiek vadīts process, kura rezultātā izdod konkrētām eurozonas dalībvalstīm adresētus ieteikumus.

ieguldījumiem un sekmē inovācijas, veicina kvalitatīvu darbvietu radīšanu un mazina nevienlīdzību. Dalībvalstīm ar tekošā konta deficītu vai lielu ārējo parādu būtu arī jāaptur darbaspēka vienības izmaksu pieaugums un jāuzlabo konkurētspēja, bet dalībvalstīm ar lielu tekošā konta pārpalikumu būtu arī jārada nosacījumi tam, lai sekmētu algu pieaugumu, respektējot sociālo partneru lomu, un jāveicina investīcijas, lai atbalstītu iekšzemes pieprasījumu un izaugsmes potenciālu.

Šogad Eiropas pusgads tika papildināts, balstoties uz Eiropas sociālo tiesību pīlāru. Šo pīlāru Eiropas Parlaments, Padome un Komisija pasludināja 2017. gada 17. novembrī taisnīgai nodarbinātībai un izaugsmei veltītajā sociālajā samitā Gēteborgā. 2018. gada izaugsmes pētījuma galvenais vēstījums ir nepieciešamība īstenot minēto pīlāru, lai atjaunotu konverģenci ceļā uz labākiem darba un dzīves apstākļiem visā ES. Tādēļ ir vajadzīgi taisnīgi un labi funkcionējoši darba tirgi, kā arī modernas izglītības un apmācības sistēmas, kas nodrošina cilvēkiem tādas prasmes, kuras atbilst darba tirgus vajadzībām. Tas būtu jāatbalsta ar ilgtspējīgām un atbilstīgām sociālās aizsardzības sistēmām. Šodien publicētajos ziņojumos par valstīm aplūkots, kā dalībvalstis ievieš trīs pīlāra dimensijas, proti, vienlīdzīgas iespējas un piekļuvi darba tirgum, taisnīgus darba apstākļus un sociālo aizsardzību un iekļaušanu. Dažās dalībvalstīs īpašas bažas raisa tādas jomas kā atbilstīgu prasmju nodrošināšana, noturīgās dzimumu nodarbinātības atšķirības, lielā darba tirgus segmentācija, strādājošo personu nabadzības risks, sociālo pārvedumu mazā ietekme uz nabadzības mazināšanu, lēnais algu pieaugums un neefektīvs sociālais dialogs. Lai analizētu dalībvalstu rezultātus no salīdzinošās perspektīvas, ziņojumi par valstīm balstās arī uz salīdzinošajiem novērtējumiem, kas veikti attiecībā uz bezdarbnieku pabalstu un aktīvu darba tirgus politiku un uz ienākumu minimumu.

Šodien publicētie ziņojumi par valstīm būs konkrētām valstīm adresēto ieteikumu pamatā, ko Komisija pieņems šopavasar. Šajos 27 ziņojumos[3] par valstīm tiek pārskatīta dalībvalstu ekonomikas un sociālā attīstība, problēmas un iespējas. Pēc 2018. gada brīdināšanas mehānisma ziņojuma makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras ietvaros tika veikti vairāki padziļināti pārskati, un tajos izdarītie secinājumi veido daļu no ziņojumiem par Bulgāriju, Horvātiju, Kipru, Franciju, Vāciju, Īriju, Itāliju, Nīderlandi, Portugāli, Slovēniju, Spāniju un Zviedriju. Ziņojumos par valstīm ir arī pārskatīts progress, ko dalībvalstis gadu gaitā panākušas konkrētām valstīm adresēto ieteikumu īstenošanā, un tas Eiropas pusgada cikla ietvaros tagad tiek darīts no daudzgadu perspektīvas, lai ņemtu vērā laiku, kas nepieciešams nozīmīgu reformu pilnīgai īstenošanai. Visbeidzot, ziņojumos par valstīm tiek sekots līdzi virzībai uz stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem.

2. PROGRESS KONKRĒTĀM VALSTĪM ADRESĒTO IETEIKUMU ĪSTENOŠANĀ

Dalībvalstis turpina gūt panākumus konkrētām valstīm adresēto ieteikumu īstenošanā, ko Padome ir pieņēmusi Eiropas pusgada ietvaros. Salīdzinājumā ar 2017. gada maija izvērtējumu kopumā ir nedaudz uzlabojusies reformu īstenošana[4]. Tas vieš cerības un atspoguļo to, ka svarīgas reformas ir veiktas, taču dažkārt to īstenošana notiek ilgāk, nekā sākotnēji paredzēts. Kopš Eiropas pusgada sākuma 2011. gadā dalībvalstis ir panākušas vismaz "nelielu progresu" attiecībā uz vairāk nekā divām trešdaļām ieteikumu.

[3] Par Grieķiju netika sagatavots ziņojums, jo uz Grieķiju attiecas Eiropas Stabilizācijas mehānisma stabilitātes atbalsta programma.

[4] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Centrālajai Bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai "2017. gada Eiropas pusgads: konkrētām valstīm adresēti ieteikumi", COM(2017) 500 *final*.

Reformu īstenošana dažās galvenajās jomās ir bijusi stabila. Kopš Eiropas pusgada sākuma 2011. gadā dalībvalstis vislielāko progresu ir panākušas finanšu pakalpojumu, fiskālās politikas un fiskālās pārvaldības jomā. Tas joprojām atspoguļo prioritāti, kas pēc ekonomikas un finanšu krīzes piešķirta publisko finanšu un finanšu nozares stabilizācijai. Ievērojams progress ir arī panākts attiecībā uz piekļuvi finansējumam, tiesību aktiem nodarbinātības aizsardzības jomā un regulējumos, kas reglamentē darba līgumus. Taču pieticīgāks progress ir panākts tādās jomās kā nodokļu bāzes paplašināšana vai transports. Daudzās dalībvalstīs progress, kas panākts, risinot svarīgas problēmas saistībā ar publisko finanšu, tostarp pensiju, ilgtspēju ilgtermiņā, ir lēns. Regulatīvās reformas ir uzlabojušas darījumdarbības vidi, jo īpaši tajās dalībvalstīs, kurās tās bija visvairāk nepieciešamas. Minētās reformas ir mazinājušas administratīvos šķēršļus jaunu uzņēmumu izveidei. Tomēr daudzās dalībvalstīs darījumdarbība joprojām ir vāja. Banku kredītu un aizdevumu pieejamība MVU ir uzlabojusies, taču riska kapitāls daudzās Savienības daļās joprojām nav pietiekams. Ievērojams progress ir vērojams arī publisko iepirkumu jomā. Diemžēl pakalpojumu tirgu reformu temps ir lēns, jo īpaši darījumdarbības pakalpojumu, būvniecības un nekustamo īpašumu jomā.

Dalībvalstis gūst panākumus virzībā uz to mērķu sasniegšanu, ko tās pirms astoņiem gadiem ir nospraudušas stratēģijā "Eiropa 2020"[5]. Kopumā ES ir tuvu savu mērķu sasniegšanai izglītības, enerģētikas, klimata un nodarbinātības jomā. 14 dalībvalstis jau ir sasniegušas savus valsts mērķus attiecībā uz priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas mazināšanu un to iedzīvotāju īpatsvara palielināšanu, kuriem ir terciārā izglītība. 11 dalībvalstis ir pārsniegušas savus valsts mērķus atjaunojamo energoresursu enerģijas jomā. Esam uz pareizā ceļa, lai sasniegtu ES mērķi — nodarbinātības līmeni 75 % apmērā 2020. gadā, pieņemot, ka turpināsies līdzšinējā tendence, un septiņas dalībvalstis jau ir sasniegušas savus valsts mērķus. Tas ir ievērojams sasniegums, ņemot vērā to, cik smagi krīze ir ietekmējusi nodarbinātību. Taču nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautu personu skaits 2012. gadā bija vislielākais un kopš tā laika samazinājās aptuveni līdz līmenim, kāds tas bija pirms krīzes. Tādējādi ir maz ticams, ka 2020. gadā tiks sasniegts mērķis palīdzēt 20 miljoniem cilvēku izkļūt no nabadzības. Tāpat vēl tāls ceļš ejams līdz tam, kad tiks sasniegts mērķis investēt 3 % no IKP pētniecībā un izstrādē, un šajā ziņā jādara viss iespējamais, lai šo mērķi sasniegtu laikā[6]. 2. pielikumā ir sniegts pārskats par virzību uz stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu.

ES rīcībā ir instrumentu kopums, kuru mērķis ir atbalstīt dalībvalstis reformu īstenošanā. Strukturālo reformu atbalsta programma (SRAP) visām ES dalībvalstīm, kas to pieprasa, sniedz praktisku tehnisku atbalstu, lai izstrādātu un īstenotu reformas, jo īpaši attiecībā uz pēcpasākumiem saistībā ar Eiropas pusgada ietvaros sniegtiem ieteikumiem[7]. ES

[5] Šie mērķi ietver 20-64 gadus vecu iedzīvotāju nodarbinātības līmeņa palielināšanu līdz 75 %, investīciju pētniecībā uz izstrādē palielināšanu līdz 3 % no IKP, siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu par 20 %, atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanas īpatsvara galīgajā enerģijas patēriņā palielināšanu līdz 20 %, priekšlaicīgi mācības pārtraukušo skaita samazināšanu līdz līmenim, kas ir mazāks par 10 %, 30-34 gadu vecu iedzīvotāju, kuri ir ieguvuši terciāro izglītību, īpatsvara palielināšanu līdz 40 % un nabadzības vai sociālās atstumtības riska novēršanu vismaz 20 miljoniem cilvēku.

[6] Datu pārskata gads ir 2016. gads.

[7] Pieprasījums pēc tehniskā atbalsta Strukturālo reformu atbalsta programmas ietvaros ievērojami pārsniedza 2017. un 2018. gadā pieejamos līdzekļus. 2017. gada SRAP ietvaros vairāk nekā desmit dalībvalstis tika izraudzītas atbalsta saņemšanai vairāk nekā 150 projektiem. Šodien tika pieņemts 2018. gada SRAP finansēšanas lēmums, saskaņā ar kuru Strukturālo reformu atbalsta dienests vairāk nekā 20 dalībvalstīm sniegs atbalstu vairāk nekā 140 projektu ietvaros, ar kuriem atbalstīs to reformu īstenošanu, kas ir būtiskas attiecībā uz Eiropas pusgadu vai citām Savienības līmeņa politikas iniciatīvām, piemēram, vienoto tirgus stratēģiju, digitālo vienoto tirgu, Enerģētikas savienību, kapitāla tirgu savienību un Eiropas sociālo tiesību pīlāru.

budžets, tostarp ar Eiropas strukturālo un investīciju fondu starpniecību, ir izrādījies spēcīgs instruments, ar kuru sniedz atbalstu investīcijām kohēzijas, izglītības un apmācības, savienojamības (transporta, enerģijas un digitālās infrastruktūras, arī Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta kontekstā), inovāciju, vides un MVU atbalsta jomā. Šie fondi arī būtiski palīdzēja uzlabot investīciju vidi, piemērojot *ex ante* nosacījumus. 2017. gadā Komisija pabeidza to izpildes novērtējumu, un tiek uzraudzīts ļoti nelielais skaits gadījumu, kad nosacījumi netika izpildīti. Eiropas Stratēģisko investīciju fondam (ESIF) ir svarīga nozīme privāto investīciju piesaistē, un tas liecina, ka ES budžets var ātri reaģēt uz problēmām un radīt būtisku sviras efektu[8].

Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanas paketes ietvaros, ar ko nāca klajā 2017. gada 6. decembrī, Eiropas Komisija ierosināja reformu īstenošanas instrumentu nolūkā vēl vairāk stiprināt atbalstu valstu reformām pēc 2020. gada[9]. Tā ierosināja arī izmēģinājuma posmu līdz 2020. gadam. Komisija plāno nākt klajā ar sīkāk izstrādātām idejām par jauno reformu īstenošanas instrumentu, kas būs daļa no tās priekšlikumiem daudzgadu finanšu shēmai laikposmam pēc 2020. gada.

3. MAKROEKONOMIKAS NELĪDZSVAROTĪBAS NOVĒRŠANA

Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras mērķis ir novērst iespējami kaitīgas makroekonomikas nelīdzsvarotības rašanos un gadījumā, ja šāda nelīdzsvarotība tiek konstatēta, nodrošināt, ka attiecīgās dalībvalstis pienācīgi rīkojas, lai to koriģētu. Kaitīga makroekonomikas nelīdzsvarotība var negatīvi ietekmēt ekonomikas stabilitāti konkrētā dalībvalstī, eurozonā vai ES kopumā. Tādēļ ir tik svarīgi laikus un efektīvi to koriģēt. Padziļinātajos pārskatos ir sniegta nelīdzsvarotības, ar ko saskaras dalībvalstis, visaptveroša analīze, kas ļauj konstatēt atlikušās ievainojamības un Eiropas pusgada plašākā kontekstā konstatēt atlikušos trūkumus politikā.

2018. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumā konstatēts, ka par 12 dalībvalstu makroekonomikas nelīdzsvarotību ir jāsagatavo padziļināti pārskati. Visas šīs dalībvalstis tika uzskatītas par tādām, kuras 2017. gadā saskārās ar nelīdzsvarotību vai pārmērīgu nelīdzsvarotību makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras kontekstā. Šādu kategorizāciju atbalstīja Padome savos secinājumos par brīdināšanas mehānisma ziņojumu[10]. Tāpat kā katru gadu, ziņojumos par valstīm tiek analizēta makroekonomikas attīstība, nelīdzsvarotības koriģēšana un progress, kas panākts, reaģējot uz attiecīgajiem politikas ieteikumiem[11], ņemot vērā arī pārrobežu ietekmi.

Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras ietvaros īstenotās strukturālās reformas pavēra ceļu uz sasniegto līdzsvarošanu. Pašreizējais labvēlīgais ekonomikas impulss būtu jāizmanto, lai tās enerģiski turpinātu. Atlabšana var sniegt ieguldījumu nelīdzsvarotības ilgtspējīgā novēršanā tikai tad, ja tiks turpinātas reformas konkurētspējas, noturības un lielāka izaugsmes potenciāla atbalstam. Ņemot vērā pozitīvus cikliskos apstākļus, visās dalībvalstīs prioritāte būtu jāpiešķir tām reformām, kas palielina

8 Līdz 2018. gada februārim Eiropas Stratēģisko investīciju fonds ir devis impulsu investīcijām kopumā EUR 264,3 miljardu apmērā.

9 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei un Eiropas Centrālajai bankai "Jauni budžeta instrumenti stabilai eurozonai Savienības sistēmas ietvaros", COM(2017) 822.

10 Padomes 2018. gada 23. janvāra secinājumi 5542/18.

11 Regulas (ES) Nr. 1176/2011 2. pantā nelīdzsvarotība ir definēta kā "jebkura tendence, kura rada makroekonomikas norises, kas nelabvēlīgi ietekmē vai var nelabvēlīgi ietekmēt dalībvalsts ekonomikas vai Ekonomikas un monetārās savienības, vai visas Savienības stabilu darbību".

izaugsmes potenciālu, uzlabo institucionālo un darījumdarbības vidi, likvidē kavēkļus ieguldījumiem, veicina kvalitatīvu darbvietu radīšanu un mazina nevienlīdzību.

3.1. Līdzsvarošana ES un eurozonā

Makroekonomikas nelīdzsvarotības korekcija joprojām turpinās, un to atbalsta reformas un ekonomikas paplašināšanās. Tomēr joprojām pastāv dažas ievainojamības un rodas jauni riski. Progress ārējās nelīdzsvarotības risināšana nav bijis vienmērīgs — lieli tekošā konta deficīti ir tikuši koriģēti, taču ir saglabājušies lieli tekošā konta pārpalikumi. Uzkrājumu nelīdzsvarotība — jo īpaši privātā un valsts parāda līmenis — tiek koriģēta, un to sekmē nominālā izaugsme, taču progress nav vienmērīgs. Neto ārējo saistību uzkrājums vairākās valstīs joprojām ir liels. Ņemot vērā, ka uzkrājumu iekšējā un ārējā nelīdzsvarotība tiek koriģēta lēnām, tā joprojām rada riskus daudzās dalībvalstīs, neraugoties uz to, ka plūsmas nesen ir uzlabojušās. Galvenokārt valstīs, kurās pašlaik nav konstatēta nelīdzsvarotība, ir vērojamas mājokļu cenu iespējamas pārkaršanas pazīmes.

Eurozonas kopējais tekošā konta pārpalikums pēdējo gadu laikā ir ievērojami palielinājies. Eurozonas tekošais konts ir stabilizējies, un tiek prognozēts, ka līdz 2019. gadam tas saglabāsies aptuveni 3 % apmērā no IKP. Šis lielais pārpalikums atspoguļo kopējā pieprasījuma nepilnības, tostarp lēno algu pieaugumu, kas saistīts ar to, ka ekonomikas rezultāti kopš 2009. gada ir vājāki par potenciāli iespējamajiem. Tomēr tiek prognozēts, ka starpība starp potenciālo un faktisko ražošanas apjomu eurozonā 2018. gadā kļūs pozitīva, taču ekonomikas kūtrums visā eurozonā ir bijis pamatā tam, ka inflācija ir zemāka par monetāro iestāžu nosprausto mērķi, un tas arī atspoguļojas nepietiekamajā algu pieaugumā, neraugoties uz to, ka darba tirgū aug pieprasījums. Eurozonas tekošā konta pārpalikuma tendences ir saistītas arī ar eurozonas eksporta dinamiku, kuras pamatā ir Eiropas ražotāju konkurētspēja un liels globālais pieprasījums pēc Eiropas precēm un pakalpojumiem.

Aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšana privātajā sektorā turpinās, taču nevienmērīgā tempā. Pastāvīgi lielais privātā sektora parāds daudzās valstīs, ko bieži vien papildina liels valsts parāds, ierobežo investīcijas un samazina spēju izturēt iespējamus satricinājumus. Parāda, tostarp valsts parāda, attiecības pret IKP samazinājumu arvien vairāk sekmē lielāka nominālā izaugsme, taču mājsaimniecību un nefinanšu sabiedrību aizņēmumi nedaudz palielinās. Vairākumā dalībvalstu aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšana uzņēmumu sektorā ir bijusi straujāka nekā mājsaimniecību sektorā. Dažas valstis, kurās ir liels parāds, savas saistības samazina lēnāk nekā valstis, kurās parāds ir neliels. Turklāt vairākumā valstu ar lielu parādu valsts parāds ir sācis samazināties tikai nesen.

Situācija banku nozarē ir ievērojami uzlabojusies, taču tas joprojām saskaras ar problēmām. Vairākumā dalībvalstu nesen bija vērojams ievērojams kapitāla rādītāju uzlabojums, un ienākumus nenesošu aizdevumu apjoms arī būtiski saruka[12]. Līdz ar kredītu plūsmām vairākumā dalībvalstu ir uzlabojusies arī banku rentabilitāte un tirgus novērtējums. Tomēr dažās valstīs ienākumus nenesošu aizdevumu apjoms joprojām ir liels un samazina aizdevumu iespējas, savukārt zemā rentabilitāte kavē uzkrājumu veidošanu un iekšējā kapitāla veidošanu un samazina iespējas piesaistīt kapitālu tirgū.

Mājokļu cenas vairākumā dalībvalstu pieaug. Ir jāuzrauga iespējamas pārkaršanas riski. Vērtību pēckrīzes krituma iespaidā tās pārsvarā ir zemākas par agrākajiem

[12] Skat. Komisijas paziņojumu "Pirmais progresa ziņojums par ienākumus nenesošo aizdevumu apjoma mazināšanu Eiropā", COM(2018) 37 *final*. ES mērogā ienākumus nenesošo aizdevumu apjoma kopsumma joprojām ir 950 miljardi euro, kas pārsniedz pirmskrīzes līmeni. Taču tai ir stabila tendence samazināties, un ienākumus nenesošo aizdevumu vidējā attiecība kopš 2014. gada ir samazinājusies par trešdaļu.

maksimālajiem līmeņiem, bet dažos gadījumos pieejamie rādītāji liecina par pārāk augstu vērtību. Ir vērojamas pārkaršanas pazīmes, un arvien lielākā skaitā valstu cenu dinamika ir strauji augoša, tostarp valstīs, kurās nav nelīdzsvarotības un kurās šie riski neraisa tūlītējas bažas. Turklāt dažās valstīs bažas raisa mājokļu cenu pieauguma sociālā ietekme, kas uzsver nepieciešamību ieguldīt pienācīgos sociālajos mājokļos un cita veida palīdzībai mājokļu jomā.

Nodarbinātības līmenis Eiropā turpina pastāvīgi pieaugt, lai gan dažās dalībvalstīs joprojām vērojama ievainojamība. Situācija darba tirgos turpināja uzlaboties. Lai gan bezdarba līmenis kopumā sarūk, dažās valstīs tas saglabājas augstā līmenī, jo īpaši jauniešu un ilgstošo bezdarbnieku vidū. Darbaspēka nepilnīga izmantošana mazinās, bet joprojām ir ievērojama pat valstīs ar zemu bezdarba līmeni. Vairākumā valstu un nozaru algu attīstība joprojām ir mērena. Nabadzības risks kopumā mazinās, bet dažās valstīs tas ir augsts.

3.2. Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras īstenošana

Komisija īpašas uzraudzības kontekstā pārskatīja ekonomikas norises un politikas pasākumus, ko veikušas valstis, kurās ir nelīdzsvarotība vai pārmērīga nelīdzsvarotība. Padome atbalstīja īpašās uzraudzības ziņojumu secinājumus. Padziļināto pārskatu tvērums un formāts un nelīdzsvarotības kategorizācija makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras ietvaros ir saglabājusies stabila.

Samazinās to valstu skaits, kurās konstatēta nelīdzsvarotība vai pārmērīga nelīdzsvarotība. 2017. gadā sešās dalībvalstīs tika konstatēta nelīdzsvarotība, un sešās — pārmērīga nelīdzsvarotība. Par šīm divpadsmit dalībvalstīm arī 2018. gadā tika veikta sīkāka analīze. Padziļinātajos pārskatos tika konstatēts, ka vienā dalībvalstī vairs nav nelīdzsvarotības, astoņās ir nelīdzsvarotība, un trijās — pārmērīga nelīdzsvarotība. 3. pielikumā ir apkopoti padziļināto pārskatu konstatējumi par dalībvalstīm[13].

1. tabula. Padziļināto pārskatu rezultāti 2017.–2018. gadā.

	2017. gada padziļināto pārskatu rezultāti	2018. gada padziļināto pārskatu rezultāti
Nelīdzsvarotības nav	FI	SI
Nelīdzsvarotība	DE, IE, ES, NL, SI, SE	BG, DE, IE, ES, FR, NL, PT, SE
Pārmērīga nelīdzsvarotība	BG, FR, HR, IT, PT, CY	CY, HR, IT

Padziļinātie pārskati liecina, ka vairākās valstīs riski samazinās, un tas nozīmē, ka ir jāpārskata attiecīgā makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras kategorizācija.

- Tika konstatēts, ka **Slovēnijā**, kurā 2017. gadā bija vērojama nelīdzsvarotība, ***nelīdzsvarotības vairs nav***. Riski stabilitātei ir nokritušies līdz zemākam līmenim, un turpinās panākumi politikas ieteikumu īstenošanā, kas pēdējos gados ir bijuši kopumā apmierinoši.

[13] Attiecībā uz Grieķiju nelīdzsvarotības pārraudzība un korektīvo pasākumu uzraudzība turpinājās ESM stabilitātes atbalsta programmas procedūrā.

- Tika konstatēts, ka **Francijā**, kurā 2017. gadā bija vērojama pārmērīga nelīdzsvarotība, tagad ir ***nelīdzsvarotība***. Ekonomikas attīstība un pastiprināti politiskie pasākumi veicināja esošo problēmu pakāpenisku novēršanu, un tā rezultātā kategorizācija tika pārskatīta un noteikts zemāks risks.
- Tika konstatēts, ka **Bulgārijā**, kurā 2017. gadā bija vērojama pārmērīga nelīdzsvarotība, tagad ir ***nelīdzsvarotība,*** jo politisko pasākumu un labvēlīgās makroekonomikas vides rezultātā samazinās nelīdzsvarotība, jo īpaši attiecībā uz ārējiem faktoriem. Joprojām ir jāturpina darbs, lai panāktu nelīdzsvarotības ilgtspējīgu korekciju. Komisija īpašas uzraudzības kontekstā cieši uzraudzīs politiskās saistības, jo īpaši nākamo valsts reformu programmu, un nelīdzsvarotības attīstību.
- Tika konstatēts, ka **Portugālē**, kurā 2017. gadā bija vērojama pārmērīga nelīdzsvarotība, tagad ir ***nelīdzsvarotība***, jo sakarā ar politikas pasākumiem un labvēlīgu makroekonomikas un finanšu stāvokli uzlabojas risku līdzsvars attiecībā uz valsts un privātā sektora parādu, kā arī uz ārējo parādu. Jo īpaši bezdarba līmenis ir ievērojami samazinājies un nu sasniedzis pirmskrīzes līmeni. Joprojām ir jāturpina darbs, lai panāktu nelīdzsvarotības ilgtspējīgu korekciju. Komisija īpašas uzraudzības kontekstā cieši uzraudzīs politiskās saistības, jo īpaši nākamo valsts reformu programmu, un nelīdzsvarotības attīstību.

Arī pārējās valstīs, par kurām tika veikta analīze padziļinātajos pārskatos, attīstība kopumā ir labvēlīga.

- Tāpat kā 2017. gadā, tika konstatēts, ka Vācijā, Īrijā, Spānijā, Nīderlandē un Zviedrijā ir ***nelīdzsvarotība***. No šīm valstīm **Īrijā** un **Spānijā** labvēlīgā makroekonomikas vide veicina uzkrājumu nelīdzsvarotības samazināšanos, lai gan politikas pilnveidošana Spānijā ir bijusi pieticīga un nevienmērīga. **Nīderlandē** valsts iestādes ir uzņēmušās stingras saistības attiecībā uz nelīdzsvarotības novēršanu, taču šīs saistības vēl ir jāizpilda. **Vācijā** nelīdzsvarotības novēršanas progress ir ierobežots, un, neraugoties uz to, ka privāto un publisko investīciju apjoms palielinās, tam ir vēl ir iespējas augt. Arī **Zviedrijā** progress ir ierobežots, lai gan ir vērojamas pirmās pazīmes, ka mājokļu cenu pieaugums varētu palēnināties.
- Kiprā, Horvātijā un Itālijā, tāpat kā 2017. gadā, ir konstatēta ***pārmērīga nelīdzsvarotība***. **Horvātijā** un **Itālijā** nelīdzsvarotība tiek mazināta, un to sekmē reformu kopums, labvēlīgi ekonomikas apstākļi un risku mazināšanās banku nozarē. Taču ir nepieciešama apņēmīgāka politikas īstenošana, jo īpaši Horvātijā. **Kiprā** nav reālu uzlabojumu, un politikas īstenošana arī ir bijusi visai ierobežota.

4. DALĪBVALSTU POLITIKA

Pašreizējais ekonomikas stāvoklis atspoguļo ieguvumus, ko sniedz nesenā pagātnē īstenotās reformas, un paver iespējas veikt nepieciešamās atlikušās reformas. Ieguvumi, ko sniedz pēdējos gados dalībvalstīs īstenotās strukturālās reformas, ir izjūtami visā Eiropā. Šo ieguvumu pakāpi, kas izpaužas bezdarba līmeņa samazinājuma, ienākumu pieauguma un atjaunotas konverģences veidā, nosaka atšķirības nesen veiktajos reformu pasākumos. Papildu impulss ekonomikas, valsts pārvaldes un sociālās drošības sistēmas reformēšanai palīdzētu uzlabot Eiropas valstu ekonomiku un sabiedrības noturību un spēju pārdzīvot makroekonomikas satricinājumus nākotnē. Pielāgošanās pašreizējām strukturālajām pārmaiņām palīdzētu mazināt produktivitātes atšķirības un uzlabot sociālos rezultātus. Reformas palīdzēs arī mūsu valstu ekonomikai uzturēt pieauguma tempu, novēršot

piedāvājuma ierobežojumus. Pašreizējo labvēlīgo ekonomikas perspektīvu dēļ nedrīkst ieslīgt pašapmierinātībā.

Varētu paiet laiks, līdz reformu sniegtie ieguvumi būs izjūtami pilnībā, taču pieredze liecina, ka reformas darbojas, un pašreizējie labvēlīgie apstākļi nodrošina atbilstošu vidi. Daudzām reformām nav būtiskas finansiālas ietekmes. Noturot īstermiņa ekonomiskās izmaksas zemā līmenī un taisnīgi sadalot tās, var stiprināt reformu efektivitāti un sabiedrības atbalstu. Tādēļ ir rūpīgi jāplāno pasākumu secība un jāapvieno tie kopumos. Piemēram, konkrētām darba un produktu tirgu reformām var būt īstermiņa izmaksas salīdzinājumā ar ilgtermiņa ieguvumiem, un tās cita citu pastiprina. Turklāt tās var atbalstīt ar reformām, kas uzlabo publisko finanšu kvalitāti un struktūru, un dažās dalībvalstīs tās var atbalstīt, izmantojot pieejamo fiskālo telpu. Kopumā reformu īstenošanas politiskās izmaksas labos ekonomiskos apstākļos parasti ir zemākas. Tas ir vēl viens spēcīgs iemesls, kāpēc nevajadzētu palaist garām iespēju, ko sniedz pašreizējais ekonomikas stāvoklis.

Reformām ir nepieciešama laba sagatavošanās un pienācīgas administratīvās un tehniskās spējas. Reformas administratīvo spēju, efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai ir turpmāko reformu pamatā. Valsts pārvaldes reformas rada nelielas īstermiņa izmaksas, un tās var būt efektīvas jebkurā ekonomikas cikla posmā. Tās var savstarpēji papildināt citas labi izstrādātas reformas, kuras sniedz svarīgus ieguvumus — uzlabotu uzticību — arī īstermiņā. Pamatīgs sagatavošanās darbs, ko veic pienācīga administrācija, palīdz veidot izpratni par ieguvumiem, radīt kopīgu pamatu atšķirīgajām ieinteresēto personu interesēm un koncentrēties uz kopēju labumu. Dažu reformu savlaicīga īstenošana var nozīmēt, ka ir jābūt piemērotiem juridiskiem un tehniskiem (piemēram, IT) apstākļiem. Ir jānosaka, jāuzrauga un jāziņo sasniedzami un izmērāmi reformu rezultāti. Komisijas Strukturālo reformu atbalsta programma nodrošina dalībvalstīm būtisku tehnisko atbalstu, lai radītu piemērotu pamatu veiksmīgām reformām (skat. 2. iedaļu).

Veiksmīgu, ilgtspējīgu reformu īstenošanā izšķiroša nozīme ir valsts ieinteresēto personu, tostarp sociālo partneru, iesaistīšanai. Ieinteresēto personu līdzatbildība par reformām uzlabo izredzes tās realizēt un palīdz sasniegt piemērotus rezultātus arī attiecībā uz taisnīgumu. Lai arī ir iespējams darīt vēl vairāk, dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai reformu izstrādē un īstenošanā iesaistītu sociālos partnerus. Igaunija, Latvija, Lietuva un Slovākija ir izmantojušas Eiropas Sociālā fonda atbalstu, lai vairotu sociālo partneru spējas iesaistīties svarīgāko reformu izstrādē. Francijas valdība aicināja sociālos partnerus risināt sarunas par bezdarba apdrošināšanas reformu. Itālijas sociālie partneri parakstīja jaunu nolīgumu par arodbiedrību reprezentativitāti. Dānijā trīspusēja nolīguma par pieaugušo izglītību un apmācību mērķis ir uzlabot prasmju pilnveidi. Portugālē pēc Zaļās grāmatas par darba attiecībām publicēšanas valdība ar sociālajiem partneriem sāka apspriedes par pasākumiem darba tirgus segmentācijas novēršanai. Nīderlandē sociālie partneri tiek cieši iesaistīti pensiju sistēmas reformā. Dažas dalībvalstis reformu izstrādē iesaista arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

4.1. Atbildīga fiskālā politika, efektīva un taisnīga nodokļu politika, finanšu stabilitāte

Valsts deficīts un parāds visā ES turpina samazināties, galvenokārt ekonomikas paātrinātās izaugsmes un zemo procentu likmju rezultātā. Ņemot vērā labākas ekonomikas attīstības perspektīvas, Komisija sagaida, ka valdības nominālā budžeta bilance ES turpinās uzlaboties un turpmākajos gados gandrīz visās dalībvalstīs attiecīgi samazināsies

parāda attiecība pret IKP. Pašreizējā labvēlīgā ekonomikas vide sniedz iespēju veidot fiskālās rezerves, kas nepieciešamas, lai stiprinātu noturību pret satricinājumiem.

Vairākās dalībvalstīs ir uzlabota fiskālā pārvaldība, un turpmāki uzlabojumi palīdzētu padarīt publiskās finanses ilgtspējīgākas un paredzamākas. Bulgārija nesen grozīja Publisko finanšu likumu ar mērķi panākt pilnīgu atbilstību ES prasībām. Čehijas Republikā jauns fiskālās atbildības likums ievērojami uzlaboja fiskālo pārvaldību. Lietuva detalizētāk izstrādāja noteikumu par valsts izdevumiem piemērošanas kārtību un pārskatatbildību par fiskālo mērķu sasniegšanu. Malta ievieš uzkrājumu grāmatvedību visās valdības struktūrvienībās. Visās dalībvalstīs, izņemot Čehijas Republiku, kurā vēl nav saņemts locekļu apstiprinājums parlamentā, un Poliju, darbojas neatkarīgas fiskālās padomes. Taču joprojām pastāv dažas problēmas saistībā ar valsts fiskālo pārvaldību. Dažās valstīs varētu stiprināt neatkarīgu fiskālo iestāžu finansiālo autonomiju. Dalībvalstīs ar federālām konstitucionālajām struktūrām ir nepieciešama labāka fiskālās plānošanas koordinēšana starp valdības līmeņiem.

Stingri īstenota izdevumu pārskatīšana veicina nodokļu maksātāju naudas efektīvu izmantošanu. Šāda pārskatīšana var uzlabot sabiedriskās politikas rezultātus un publiskā finansējuma sadalījumu pa politikas prioritātēm, tajā pašā laikā saglabājot fiskālo atbildību. Daudzās dalībvalstīs notiek izdevumu pārskatīšana[14]. Piemēram, Spānija pilnvaroja neatkarīgo fiskālo iestādi *AIReF* veikt pārskatīšanu dažādos valdības līmeņos. Dažas iniciatīvas tiek īstenotas arī ārpus eurozonas, piemēram, Bulgārijā, kur pašlaik notiek izdevumu pārskatīšana vairākās ministrijās un pašvaldībās, galveno uzmanību pievēršot uzturēšanas un personāla izdevumiem.

Ir jānodrošina gan publiskās, gan privātās investīcijas, lai stiprinātu eurozonas potenciālu. Publisko izdevumu gadījumā to var panākt, nodrošinot pareizu fiskālo struktūru un uzlabojot publisko finanšu kvalitāti. Dažas dalībvalstis ir pieņēmušas daudzgadu plānus, lai stimulētu izdevumus publiskajām investīcijām. Francija pieņēma "*Grand plan d'investissement 2018-2022*", lai sagatavotu ekonomiku nākotnes izaicinājumiem. Īrija turpināja izstrādāt "*Capital Investment Plan for 2018-2021*", lai novērstu infrastruktūras trūkumus, kuri mazāku publisko investīciju rezultātā pēc krīzes radušies tādās jomās kā mājokļi, transports un ūdensapgādes infrastruktūra. Vācija ir panākusi progresu attiecībā uz jaudas un plānošanas ierobežojumu novēršanu infrastruktūras investīcijās konkrētās nozarēs, piemēram, transporta nozarē. Būtu jāturpina centieni, lai mobilizētu privātās investīcijas, tostarp izmantojot publiskās un privātās partnerības.

Veselības aprūpes un pensiju reformas ir nepieciešamas, lai saglabātu attiecīgo sistēmu ilgtspēju, pieejamību un kvalitāti, vienlaikus nodrošinot pietiekamību. Līdz ar tādu iedzīvotāju grupu straujāku pieaugumu, kas ir vecāki par 60 gadiem, un tehnoloģisko progresu veselības aprūpes jomā veselības aprūpe un pensijas ir viena no lielākajām un visstraujāk pieaugošajām publisko izdevumu kategorijām. Neoficiālie maksājumi nolūkā saņemt diferencētu ārstēšanu un piekļuvi veselības aprūpei dažās dalībvalstīs joprojām ir problēma, un tie būtiski negatīvi ietekmē vispārējo piekļuvi veselības aprūpei un tās ilgtspēju. Vairākums dalībvalstu pēdējos gados ir veikušas pasākumus pensiju un veselības aprūpes jomā, taču progress gadu no gada, šķiet, ir visai pieticīgs. Nesen Slovākija uzlaboja veselības aprūpes sistēmas izmaksu lietderību, tostarp īstenojot līdzekļu izlietojumam atbilstošas vērtības projektu, kas ir radījis zināmas pozitīvas, reālas pārmaiņas, kas rada ietaupījumus. Dānija ieviesa jaunus stimulus atteikties no priekšlaicīgas pensionēšanās shēmas izmantošanas, lai atliktu pensionēšanos uz vēlāku laiku, un arī Lietuva un Portugāle veica

[14] Avots: Komisijas 2017. gada jūnija piezīme Eurogrupai, pamatojoties uz apsekojumu par eurozonu, http://www.consilium.europa.eu/media/23582/eg-15-june-2017_note-on-spending-reviews.pdf.

reformas nolūkā ierobežot dažu pensiju sistēmas aspektu negatīvo ietekmi uz ilgtermiņa fiskālo stabilitāti. Šāda labā prakse būtu jāpiemēro plašāk, lai saglabātu publisko finanšu stabilitāti un tādējādi garantētu iedzīvotājiem veselības aprūpes un pensiju pieejamību, kas ir arī starppaaudžu taisnīguma interesēs.

Taisnīgas un uz izaugsmi vērstas nodokļu sistēmas var atbalstīt privātās investīcijas un uzlabot darījumdarbības vidi, veicināt nodarbinātību, mazināt nevienlīdzību un dot ieguldījumu ekoloģiski noturīgākā ekonomikā. Beļģija pakāpeniski īsteno nodokļu novirzīšanu no darbaspēka. Francijā nodokļu kredīts attiecībā uz nodarbinātību un konkurētspēju tiks pārvērsts pastāvīgās atlaidēs nodarbināto sociālā nodrošinājuma iemaksu atlaidēs un papildināts ar papildu samazinājumiem attiecībā uz zemākajām algām. Latvija un Ungārija ir nedaudz samazinājušas samērā augsto nodokļu ķīli zemu atalgotiem darba ņēmējiem. Zviedrijā ar nodokļu pasākumiem tiek atbalstīta zaļāka, ilgtspējīgāka ekonomika.

Agresīva nodokļu plānošana ir saistīta ar ievērojamiem zaudējumiem Eiropas nodokļu maksātājiem; ES tiesību aktu transponēšana palīdzēs ierobežot šādu praksi. Tiek lēsts, ka ieņēmumu zudumi no peļņas novirzīšanas ES iekšienē vien sasniedz 50-70 miljardus euro. Agresīva nodokļu plānošana kropļo vienlīdzīgas konkurences apstākļus starp uzņēmumiem un netaisnīgi novirza resursus no valdību izdevumu mērķiem. Ļaunprātīgu rīcību nodokļu jomā var ierobežot, stiprinot valsts tiesību aktus nodokļu jomā, palielinot pārredzamību un sadarbību starp valdībām. Beļģija, Kipra, Malta un Nīderlande groza tos savu nodokļu sistēmu aspektus, kuri veicināja agresīvu nodokļu plānošanu. Īrijā ieteikumi, kas sagatavoti uzņēmumu ienākuma nodokļa kodeksa neatkarīgā pārskatā, ir iesniegti sabiedriskajai apspriešanai. Dalībvalstīm līdz 2018. gada beigām Nodokļu apiešanas novēršanas direktīva (*ATAD*) ir jātransponē valstu tiesību aktos.

Pasākumi, kas veikti, lai stiprinātu banku nozari un risinātu situāciju saistībā ar ienākumus nenesošu aizdevumu lielo apjomu, nes augļus, un tie ir vēl vairāk jāpastiprina. Padome 2017. gada jūlijā vienojās par ES rīcības plānu ienākumus nenesošu aizdevumu apjoma samazināšanai banku nozarē un to rašanās novēršanai[15]. Banku uzraudzības pasākumi, maksātnespējas un parādu atgūšanas sistēmu reformas, sekundāro tirgu attīstīšana problemātiskiem aktīviem un banku nozares pārstrukturēšana ir jāveic enerģiski, lai uzlabotu banku rentabilitāti, monetārās politikas transmisiju un saimnieciskās darbības finansēšanu. Var konstatēt, ka Itālijas centieniem, tostarp vērtspapīrošanas shēmas izveidei attiecībā uz ienākumus nenesošiem aizdevumiem, ir bijusi ietekme. Slovēnijas Banka izdeva instrumentu kopumu ienākumus nenesošu aizdevumu novēršanai, identificēšanai un pārvaldībai. Īrija un Horvātija arī ir veicinājušas ienākumus nenesošu aizdevumu dzēšanu, piemēram, grozot noteikumus nodokļu jomā. Tomēr ienākumus nenesošu aizdevumu apjoms dažās dalībvalstīs joprojām ir liels un samazina jo īpaši mazāku banku rentabilitāti.

4.2. Noturība un iekļaujoši darba tirgi, izglītības sistēmas un sociālā politika

Neraugoties uz to, ka nodarbinātības līmenis Eiropā pašlaik ir rekordaugsts un nabadzība un sociālā atstumtība ir sākušas samazināties, joprojām pastāv svarīgas problēmas. Bezdarbs un nabadzības riskam pakļautu cilvēku skaits joprojām ir pārāk augsts, un tas liecina par faktu, ka atlabšana vēl joprojām neskar visas sabiedrības un ekonomikas daļas. Līdz ar pagātnes problēmu pārvarēšanu darba tirgiem un sociālajām un izglītības sistēmām ir jāpielāgojas globalizācijas un tehnoloģiskā progresa izaicinājumiem.

[15] Skat. Padomes 2017. gada 11. jūlija secinājumus par "Rīcības plānu, kā risināt ienākumus nenesošo aizdevumu problēmu Eiropā" un Komisijas paziņojumu "Pirmais progresa ziņojums par ienākumus nenesošo aizdevumu apjoma mazināšanu Eiropā", COM(2018) 37 *final*.

Ilgtspējīgām un iekļaujošām sociālās aizsardzības sistēmām ir centrālā loma ekonomisko satricinājumu ietekmes mazināšanā. Atbilstoši Eiropas sociālo tiesību pīlāra principiem visiem nodarbinātajiem, neatkarīgi no viņu darba attiecību veida un ilguma, vajadzētu būt pieejamai sociālajai aizsardzībai. Tomēr pieaugošā darbaspēka mobilitāte un jauni nodarbinātības veidi ir tendences, kurām sociālās aizsardzības sistēmas viegli nepielāgojas. Dānija, Francija, Itālija, Polija un Portugāle ir sākušas reformas šajā jomā, piemēram, attiecinot sociālo tiesību piemērošanas jomu un bezdarbnieka pabalstus uz cilvēkiem, kuriem nav standarta nodarbinātība, un uz pašnodarbinātajiem. Portugālē tas ietver plānus pastiprināt saņēmēju spēju aktivizēšanu, piemēram, uzlabojot sadarbību starp nodarbinātības un sociālajiem dienestiem. Beļģija rīkojas, sniedzot papildu atbalstu pensiju uzkrājumu veidošanai pašnodarbinātajām personām un samazinot sociālā nodrošinājuma iemaksu robežvērtības pašnodarbinātajiem viņu darbības sākumposmā. Zviedrijā pašnodarbinātie papildus obligātajai bezdarba apdrošināšanai var izvēlēties valsts subsidētu papildu iemaksu. Francija ir paziņojusi par bezdarbnieka pabalstu sistēmas reformu, lai mudinātu uzņēmumus slēgt darba līgumus uz ilgāku laiku.

1. izcēlums. Ilgtspējīgi, pienācīgi un efektīvi sociālās drošības tīkli Eiropā

Eiropas sociālo tiesību pīlārā vairākos principos, jo īpaši 12. un 14. principā[16], ir uzsvērta pienācīgas sociālās aizsardzības nozīme. Pienācīgai sociālajai aizsardzībai, tostarp vecuma pensijām, veselības aprūpei, bezdarbnieka pabalstiem un sociālajai palīdzībai, ir izšķiroši svarīga nozīme to grūtību mazināšanā, ar ko saskaras cilvēki un ģimenes situācijās, kad tiek zaudēts darbs vai notiek citas nelaimes. Pasaulē, kurā notiek straujas pārvērtības novecošanas, tehnoloģiju un globalizācijas rezultātā, tas ir jo īpaši svarīgi, jo ir jāatbalsta cilvēki karjeras maiņas laikā un jāpalīdz tiem pilnībā izmantot iespējas un risināt problēmas, kas rodas strauji mainīgā ekonomikā. Plašākā mērogā, pienācīga un efektīva sociālā aizsardzība ir būtiska, lai izveidotu plaukstošu ekonomiku un labi funkcionējošu darba tirgu, kas rada kvalitatīvas darbvietas un ilgtspējīgu izaugsmi. Sociālo aizsardzības sistēmu ilgtermiņa fiskālo stabilitāti var nodrošināt tikai tad, ja risks, kas piemīt sociālajai aizsardzībai, tiek plaši dalīts.

Daudzas dalībvalstis modernizē sociālās aizsardzības sistēmas, uzlabojot pabalstu un dienestu tvērumu un adekvātumu, jo īpaši nestandarta darbiniekiem, kā arī aktīvi veicinot dalību darba tirgū. Vairākas dalībvalstis, piemēram, Itālija, Dānija, Latvija, Portugāle un Francija, pagājušajā gadā attiecināja sociālo aizsardzību arī uz pašnodarbinātām personām. Dalībvalstis arī veic pasākumus, lai efektīvāk atbalstītu dalību darba tirgū, bieži vien īpašu uzmanību pievēršot konkrētām grupām. Slovākija īsteno vērienīgu rīcības plānu ilgstošo bezdarbnieku atbalstam nolūkā sniegt tiem īpaši pielāgotus pakalpojumus. Spānijā sociālās iekļaušanas tīkls tika izveidots kā koordinācijas instruments starp sociālajiem un nodarbinātības dienestiem.

Tomēr globālā mērogā ir nepieciešama visaptverošāka un saskaņotāka pieeja, lai risinātu dalībvalstu kopīgās problēmas. Ievērojamā darbvietu radīšana pēdējos gados jau ir palīdzējusi. Lai gan darbs joprojām ir vislabākā apdrošināšana pret nabadzību, gandrīz 10 % no darba ņēmējiem tiek klasificēti kategorijā "strādājošo nabadzība". Un šis īpatsvars lēnām palielinās mainīgo darba tirgu kontekstā.

Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi — nabadzības dziļums un noturīgums dažās dalībvalstīs palielinās, kas norāda uz nepilnībām sociālās aizsardzības plānošanā un īstenošanā. Piemēram, Itālija 2017. gada martā ieviesa vispārējo minimālo ienākumu atbalsta shēmu, un tai ar 2018. gada budžeta likumu strukturāli tika piešķirti papildu resursi. Portugāle veica būtiskas izmaiņas minimālo ienākumu shēmā, lai stiprinātu tās spēju integrēt un aizsargāt personas, kuras dzīvo nabadzībā, nediskriminējot tās pēc valstspiederības. Lai gan sociālā palīdzība ir vajadzīga, lai nodrošinātu, ka ikviens, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, var dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi, tai vajadzētu būt pēdējam līdzeklim, kurš dod iespēju un palīdz cilvēkiem atgūt aktīvu lomu sabiedrībā. Nodokļu un pabalstu sistēmu struktūras uzlabošana, vienlīdzīgu iespēju izglītībā un apmācībā veicināšana, piekļuves kvalitatīviem sociālajiem pakalpojumiem un veselības aprūpei nodrošināšana un dzimumu līdztiesības veicināšana var palīdzēt samazināt nevienlīdzību un nabadzību, kā arī to nodošanu no paaudzes paaudzē.

Jaunu darba veidu rašanās dēļ ir jāpielāgo darba tirgus iestādes. Lai novērstu darba tirgus segmentāciju, vajadzība pēc elastības, lai ņemtu vērā mainīgo pieprasījumu pēc darbaspēka, ir jālīdzsvaro ar darba ņēmēju un viņu ģimeņu vajadzību pēc drošības. Piemēram, Lietuva ir ieviesusi visaptverošu Darba kodeksa reformu, kuras mērķis ir racionalizēt

[16] Ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, ir tiesības uz adekvātu minimālo ienākumu pabalstu, kas nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi visos dzīves posmos, un tiesības uz reālu piekļuvi sociālā atbalsta precēm un pakalpojumiem. Personām darbspējīgā vecumā minimālo ienākumu pabalstu apvieno ar stimuliem reintegrēt personu darba tirgū.

noteikumus par darba attiecību izbeigšanu, vienlaikus samazinot terminēto līgumu maksimālo ilgumu, palielinot bezdarbnieka pabalstus un veicinot darba koplīgumu slēgšanu.

Demogrāfiskā novecošana ir saistīta ar darbaspēka piedāvājuma samazināšanos un tādējādi izdara spiedienu uz ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, lai nodrošinātu pensiju sistēmu ilgtspēju un adekvātumu. Dažos turpmākajos gados lielām kohortām ir jādodas pensijā. Šajā kontekstā izšķiroša nozīme ir dalības darba tirgū un produktivitātes palielināšanai. Pastāv ievērojamas iespējas palielināt sieviešu, vecāku darba ņēmēju, mazprasmīgu darba ņēmēju, personu ar invaliditāti un migrantu izcelsmes personu nodarbinātības līmeni. Ir jāatvieglo šīm grupām piederošu cilvēku nodarbinātība, tostarp, samazinot faktorus, kuri attur no strādāšanas, nodrošinot īpaši pielāgotu izglītību un apmācību, paredzot elastīgu darbalaika režīmu un nodrošinot piekļuvi cenu ziņā pieņemamiem un kvalitatīviem veselības, bērnu un citiem aprūpes pakalpojumiem. Pasākumus elastīga darbalaika režīma vai piekļuves aprūpes pakalpojumiem veicināšanai citu starpā ir veikušas Čehijas Republika, Luksemburga, Rumānija un Slovākija. Vācija un Austrija veicina ilgāku darba mūžu, paredzot vecākiem darbiniekiem elastīgu pāreju uz pensionēšanos. Vairākas valstis, tostarp Vācija, Dānija, Somija un Zviedrija, īstenoja pasākumus, lai veicinātu migrantu izcelsmes personu integrāciju darba tirgū.

Darba ņēmēju prasmēm būtu jāatbilst darba tirgus vajadzībām visā viņu darba mūžā. Jauniešu pamatprasmes ir pavājinājušās vairākās dalībvalstīs, un izglītības pieejamība bieži vien nav vienlīdzīga. Izglītības sistēmas ir arī turpmāk jāmodernizē un jāpadara atvērtākas nelabvēlīgākā situācijā esošām grupām, lai cilvēki varētu kļūt par aktīviem iedzīvotājiem un maksimāli izmantot savu darba mūžu, un tās ir jāpielāgo darba tirgus vajadzībām. Plašā mērā ir jāpieliek pūles izglītības sistēmu visu līmeņu uzlabošanai, lai nodrošinātu izredzes gan jauniešiem, gan gados vecākiem cilvēkiem. Tas — līdz ar profesionālo pilnveidi un pārkvalifikāciju — ļautu novērst prasmju trūkumu un neatbilstību rašanos, kas jo īpaši kaitē maziem un vidējiem uzņēmumiem. Dažas dalībvalstis ir sākušas risināt šīs problēmas. Īrijā publiskie izdevumi par izglītību atgriežas pirmskrīzes līmenī un izglītības sistēma tiek stiprināta. Dānijā tiek veiktas vērienīgas izglītības reformas, kuru mērķis ir uzlabot skolēnu sekmes un paaugstināt akadēmiskos standartus. Horvātija sāk īstenot izmēģinājuma projektu saistībā ar skolu digitālo pārveidi. Papildus iepriekšējiem pasākumiem, kas veikti pēdējos gados, Portugāle nesen ieviesa programmu, kuras mērķis ir uzlabot pieaugušo prasmes un kvalifikāciju.

2. izcēlums. Iespēju došana darba ņēmējiem, uzlabojot prasmes Eiropā

Eiropas sociālo tiesību pīlārā vairākos principos, jo īpaši 1. principā[17], ir uzsvērta izglītības, apmācības un mūžizglītības pieejamības nozīme. Eiropa ir ļoti atkarīga no tās darbaspēka prasmēm. Izglītība un apmācība ir izaugsmes, darbvietu un noturības dzinējspēks. Eiropa ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu 2020. gada mērķus gan attiecībā uz priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas mazināšanu, gan uz terciārās izglītības iegūšanu, un dalībvalstis īsteno pasākumus izglītības un apmācības sistēmu modernizēšanai, tostarp lai risinātu problēmu saistībā ar vājām pamatprasmēm, uzlabotu profesionālās izglītības un apmācības un terciārās izglītības atbilstību darba tirgus vajadzībām, paplašināti izvērstu māceklību un palielinātu tās kvalitāti un atzīstu prasmes, kas iegūtas ārpus oficiālās izglītības sistēmas. Atbilstoši Padomes ieteikumam "Prasmju pilnveides ceļi" ir sagaidāms, ka dalībvalstis līdz 2018. gada vidum izklāstīs piemērotus pasākumus; Komisija ierosina to veikt šopavasar gaidāmo valstu reformu programmu ietvaros un izvērtēs šos pasākumus saskaņā ar esošajām ziņošanas procedūrām[18].

Tomēr vēl nav atrisinātas daudzas problēmas. Darba devējiem ir grūti atrast cilvēkus ar attiecīgajām prasmēm. Mazprasmīgiem vai mazkvalificētiem cilvēkiem draud bezdarbs, nabadzība, sliktāka veselība, sociālā atstumtība un maza demokrātiska līdzdalība. Tikai puse no viņiem strādā salīdzinājumā ar 80 % augsti kvalificētām personām, un tas ietekmē darbaspēka piedāvājumu un produktivitāti. Visbūtiskākais faktors saistībā ar zemām sekmēm izglītībā joprojām ir nelabvēlīga sociālekonomiskā vide. Tehnoloģiskās pārmaiņas un demogrāfiskā novecošana prasa ieguldījumus pārkvalifikācijā un prasmju uzlabošanā, bet tikai viens no desmit pieaugušajiem izmanto mācību iespējas, un daudzi neapgūst prasmes, kas vajadzīgas, lai gūtu labumu no digitālās pārveides. Tādēļ pirmais Eiropas sociālo tiesību pīlāra princips veicina piekļuvi kvalitatīvai izglītībai un apmācībai mūžizglītības perspektīvā, dodot iespēju cilvēkiem pilnībā piedalīties sabiedrības dzīvē.

Lai īstenotu šo principu, ir svarīgi pilnībā īstenot 2016. gadā sākto jauno Prasmju programmu. Tās desmit darbības vērstas uz galveno problēmu risināšanu, veicinot pamatprasmju apguvi mazkvalificētu pieaugušo vidū (iniciatīva "Prasmju pilnveides ceļi"), veicinot ieguldījumus digitālajās prasmēs (valstu digitālo prasmju un darbvietu koalīcijas), samazinot neatbilstību starp mācītajām prasmēm un prasmēm, kas nepieciešamas pakalpojumu nozarē un apstrādes rūpniecībā (Plāns nozaru sadarbībai prasmju jomā), uzlabojot prasmju un kvalifikāciju pārredzamību (Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra, *Europass*), modernizējot profesionālo izglītību un apmācību, vienlaikus palielinot tās pievilcīgumu un novēršot intelektuālā darbaspēka emigrāciju visā ES, kā arī vairojot Eiropas iedzīvotāju galvenās kompetences. Komisija 2018. gadā turpinās sadarbību ar ESAO, lai atbalstītu prasmju stratēģijas attiecīgajās dalībvalstīs un saistībā ar dažādām uz profesionālo izglītību un apmācību vērstām darbībām, kuru mērķis ir veicināt konkrētas darba tirgū nepieciešamās prasmes. Komisija 2017. gada novembrī noteica Eiropas izglītības telpas perspektīvu, saskaņā ar kuru pastiprināta pārrobežu sadarbība un labāka mobilitāte palīdzēs uzlabot mācīšanas un mācīšanās kvalitāti, veicinot jauniešu prasmes un labāku nodarbināmību. 2018. gada 17. janvārī Komisija arī nāca klajā ar rīcības plānu par digitālo izglītību.

[17] Ikvienam ir tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu vispārīgo un profesionālo izglītību un mūžizglītību, lai varētu saglabāt un iegūt prasmes, kas ļauj pilnā mērā piedalīties sabiedrības dzīvē un veiksmīgi mainīt darbu darba tirgū.

[18] Padomes 2016. gada 19. decembra ieteikums "Prasmju pilnveides ceļi — jaunas iespējas pieaugušajiem" (OV C 484, 24.12.2016.).

4.3. Kvalitatīvas investīcijas, lielāka produktivitāte, konkurētspēja

Labvēlīgu finansēšanas nosacījumu un labāka ekonomikas sentimenta apstākļos, kas daļēji skaidrojams ar šķēršļu novēršanu investīcijām, to apjoms pieaug. Pēdējā laikā ir uzlabojušies nosacījumi investīcijām, jo samazinājās nenoteiktība un aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas spiediens uz uzņēmumiem, veidojās veicinoši finansēšanas nosacījumi un labāka perspektīva par kopējo pieprasījumu. Tajā pašā laikā kopējās investīcijas un jo īpaši publiskās investīcijas joprojām veido samērā nelielu daļu no IKP. Investīciju nemateriālajos aktīvos apjoms ir neliels, taču tas pieaug.

Atbilstoši Investīciju plānam Eiropai tiek strādāts pie tā, lai novērstu strukturālus šķēršļus investīcijām. Investīciju plāna trešais pīlārs veicina investīciju šķēršļu novēršanu un lielāku regulatīvo paredzamību, lai Eiropa joprojām būtu pievilcīga investīcijām. Lai palielinātu Eiropas valstu ekonomikas konkurētspēju, ir ļoti svarīgi pastiprināt produktu tirgu reformas un reformas, kas veicina inovācijas. Kaut gan pēdējā laikā samazinājās augstās regulējuma un administratīvo šķēršļu radītās izmaksas, tās joprojām ierobežo darījumdarbības vidi. Novēršamie institucionālie trūkumi ietver valsts pārvaldes nepilnības, normatīvo slogu, korupciju, kā arī problēmas saistībā ar tiesiskumu un tiesu sistēmu efektivitāti. Konkurence pakalpojumu nozarē joprojām uzlabojas, ļaujot izmantot digitalizācijas sniegtās priekšrocības, efektīvākas vērtību ķēdes, plašāku izvēli un zemākas cenas. Jo īpaši Somija ir panākusi ievērojamu progresu, uzlabojot tiesisko regulējumu un samazinot administratīvo slogu, lai turpinātu uzlabot konkurenci pakalpojumu jomā, kā arī progresu attiecībā uz regulējumu sadarbīgās ekonomikas pakalpojumu sniedzējiem. Slovākijā ir pieņemts pasākumu kopums darījumdarbības vides uzlabošanai un investīciju sekmēšanai, kas ir jāīsteno līdz 2019. gadam, un Francija, savukārt, rīkojās, samazinot augsto nodokļu slogu uzņēmumiem.

Administratīvās spējas nepilnības papildina trūkumus darījumdarbības vidē. Spānijā, Ungārijā un Rumānijā tiek uzlabots publiskā iepirkuma regulējums. Portugāle veica pasākumus, lai uzlabotu maksātnespējas un nodokļu tiesību normu pārkāpumu lietu izskatīšanu un efektivitāti. Kipra un Čehijas Republika ir panākušas progresu e-pārvaldes pakalpojumu izvēršanā, un Slovēnija ir pieņēmusi noteikumus, kas varētu paātrināt būvatļauju saņemšanas procedūru un stiprināt juridisko noteiktību investoriem, tādējādi nodrošinot lielāku stimulu ieguldīt.

Korupcija joprojām ir šķērslis izaugsmei dažās Eiropas daļās, un tā rada nenoteiktību uzņēmumiem, palēnina administratīvos procesus un sabiedrībai un ekonomikai rada papildu izmaksas. 37 % uzņēmumu visā ES norāda, ka korupcija rada problēmas darījumdarbībā, un šis jautājums dažās dalībvalstīs ir īpaši aktuāls[19]. Valstu līmenī ir veikti daži pasākumi, lai risinātu šīs problēmas. Itālija ir pielikusi pūles, lai uzlabotu savu valsts pārvaldi, un pieņēmusi svarīgus tiesību aktus korupcijas apkarošanas jomā. Arī Spānija ir guvusi panākumus, īstenojot pārredzamības un korupcijas apkarošanas regulējumu. Gan Lietuvā, gan Itālijā ir pieņemti jauni tiesību akti par trauksmes cēlēju aizsardzību, un vairākās dalībvalstīs šis jautājums tiek apsvērts.

Visā Eiropā pakāpeniski uzlabojas piekļuve finansējumam, īpaši mazo un vidējo uzņēmumu piekļuve tam. Finansējumam, kas nav banku finansējums, ir liela nozīme attiecībā uz jaunuzņēmumiem un veiksmīgu uzņēmumu paplašināšanos. Riska un paplašināšanās finansējums mazākās valstīs joprojām tikai sāk rasties, un lielākās valstīs tas ir

[19] Visās dalībvalstīs norisinās novērtējums par savu vispārējo korupcijas apkarošanas politisko vidi un korupcijas apkarošanas centieniem. Komisija ir izanalizējusi galvenās problēmas valstu ziņojumos par vairākām dalībvalstīm, kurās ir īpaši ievērojami riski un trūkumi, kas ir šķēršļi investīcijām, efektīvai resursu sadalei, ekonomikas sniegumam un izaugsmei.

pat ārpus finanšu centriem. Darbības, ko Portugāle veikusi, lai uzlabotu piekļuvi kapitālam, piemēram, jaunu finanšu instrumentu ieviešana, ir labs piemērs šādu centienu atbalstam. Tāpat arī Slovēnija piedāvā jaunus finanšu pasākumus MVU, lai uzlabotu to piekļuvi alternatīviem finansējuma avotiem. Kipra īsteno rīcības plānu izaugsmei, tostarp regulējumu, kura mērķis ir piesaistīt un veicināt lielapjoma investīcijas.

Ir jāseko pozitīviem piemēriem par atbalstu produktivitātes pieaugumam. Dalībvalstu veiktie veicinošie pasākumi ir vērsti uz problēmu risināšanu, kuras, vismaz zināmā mērā, raksturīgas konkrētām valstīm. Luksemburga ir stiprinājusi ekonomikas diversifikāciju, tostarp novēršot šķēršļus investīcijām un inovācijām. Beļģijā daudzas darbības veicina investīcijas uz zinātību balstītā kapitālā, jo īpaši ar pasākumiem, kuri palielina digitālo tehnoloģiju izmantošanu, un inovācijas izplatīšanu. Spānija ir veikusi pirmos pasākumus, lai uzlabotu savas pētniecības un inovācijas sistēmas pārvaldību. Dānija ieviesa programmu, kuras mērķis ir palielināt produktivitāti un uzlabot darījumdarbības vidi, bet Polija un Latvija ieviesa nodokļu samazinājumus, lai veicinātu investīcijas. Vācijā kompetenču centru tīkls atbalsta mazo un vidējo uzņēmumu digitalizāciju, un digitālie centri veicina sadarbību starp jaunuzņēmumiem, MVU, rūpniecību, zinātni un pārvaldi. Lai atbalstītu jaunuzņēmumu ekosistēmu, Igaunijas valdība ir ieviesusi jaunu vīzu programmu trešo valstu uzņēmējiem, kuri vēlas izveidot savu jaunuzņēmumu Igaunijā. Nīderlandē ar vairākiem pasākumiem tiek veicināta aprites ekonomikas izvēršana, tostarp, izmantojot publisko iepirkumu.

5. TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Eiropas pusgads paver iespēju gada garumā risināt pastāvīgu dialogu starp Komisiju, dalībvalstīm, sociālajiem partneriem un ieinteresētajām personām visos līmeņos. Šodien publicētie ziņojumi par valstīm balstās uz padziļinātu informācijas apmaiņu ar valdībām, valstu iestādēm un ieinteresētajām personām gan tehniskā, gan politiskā līmenī, tostarp augsta līmeņa divpusējām sanāksmēm, kas notika 2017. gada decembrī. Tajos izdarītie konstatējumi tiks prezentēti Komisijas pārstāvniecībās dalībvalstu galvaspilsētās, un vēlāk iztirzāti arī divpusējās sanāksmēs. Komisijas priekšsēdētāja vietnieki un komisāri apmeklēs dalībvalstis, lai uzklausītu sociālo partneru, parlamentu, valdību un citu ieinteresēto personu viedokļus par analīzi, kas ietverta ziņojumos par valstīm. Komisija apspriedīs ziņojumu par valstīm konstatējumu kopsavilkumus ar Eiropas Parlamentu.

Nākamais, kas dalībvalstīm jāveic, ņemot vērā konstatētās problēmas, ir līdz aprīļa vidum jāiesniedz savas valsts reformu programmas, kurās izklāstītas ekonomikas un sociālās prioritātes. Lai pienācīgi un ilgtspējīgi reaģētu uz problēmām, Komisija ierosina šīs programmas izstrādāt sadarbībā ar visām svarīgākajām ieinteresētajām personām, piemēram, sociālajiem partneriem, reģionālajām un vietējām iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

1. PIELIKUMS — MAKROEKONOMIKAS UN FISKĀLĀS NELĪDZSVAROTĪBAS INTEGRĒTA UZRAUDZĪBA

	Makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra (MNNP)[20]	**Stabilitātes un izaugsmes pakts (VTM: vidēja termiņa mērķis / PBDNP: pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra)**	**Piezīmes**
AT		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu[21]	
BE		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
BG	Nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Pārsniegts VTM	
CY	Pārmērīga nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu	
CZ		Preventīvā daļa Pārsniegts VTM	
DE	Nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Pārsniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
DK		Preventīvā daļa Sasniegts VTM	
EE		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM	
EL			Tiek īstenota speciāla finansiālās palīdzības programma
IE	Nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu	
ES	Nelīdzsvarotība	Korektīvā daļa Pārmērīgs budžeta deficīts, korekcijas termiņš: 2018. gads	
FR	Nelīdzsvarotība	Korektīvā daļa Pārmērīgs budžeta deficīts, korekcijas termiņš: 2017. gads Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas	

[20] Kategorijas "nelīdzsvarotība" un "pārmērīga nelīdzsvarotība" nozīmē īpašo uzraudzību, ko pielāgo atkarībā no problēmu smaguma.

[21] Noteikums par parādu: ja attiecībā uz parāda attiecību pret IKP netiek ievērota 60 % atsauces vērtība, attiecīgajai dalībvalstij piemēro pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, pēc tam, kad vērā ņemti visi būtiskie aspekti un ekonomikas cikla ietekme, ja parādu līmeņa un 60 % atsauces vērtības starpība katru gadu nesamazinās par 1/20 (vidēji trīs gadu laikā). Pārejas noteikums par parādu: katrai dalībvalstij, kam piemērota pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra, pēc pārmērīga budžeta deficīta korekcijas tiek piešķirts trīs gadu ilgs laikposms, lai panāktu atbilstību noteikumam par parādu. Tas nenozīmē, ka noteikumu par parādu šajā laikposmā nepiemēro, jo dalībvalstij minētajā pārejas periodā jāpanāk pietiekams progress atbilstības nodrošināšanā. Ja progress, kas pārejas periodā panākts atbilstības nodrošināšanā ar parāda robežvērtību, tiek novērtēts negatīvi, var tikt uzsākta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra.

		pārejas noteikums par parādu[22]	
HR	Pārmērīga nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
HU		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
IT	Pārmērīga nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
LT		Preventīvā daļa Sasniegts VTM	
LU		Preventīvā daļa Pārsniegts VTM	
LV		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM	
MT		Preventīvā daļa Sasniegts VTM	
NL	Nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Pārsniegts VTM	
PL		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM	
PT	Nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu	
SI		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu	
SE	Nelīdzsvarotība	Preventīvā daļa Pārsniegts VTM	
SK		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM	
RO		Preventīvā daļa Uz to attiecas būtiskas novirzes procedūra	
FI		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas noteikums par parādu	
UK		Preventīvā daļa Vēl nav sasniegts VTM; uz to attiecas pārejas noteikums par parādu	

(*) "Divu tiesību aktu paketes" (Regula Nr. 473/2013) ieteikumi par veicamajiem pasākumiem, lai nodrošinātu pārmērīga valsts budžeta deficīta laikus veiktu novēršanu, attiecas vienīgi uz eurozonas dalībvalstīm.

[22] Atkarīgs no PBDNP lēmuma atcelšanas, pamatojoties uz validētiem 2017. gada budžeta pēdējiem datiem.

2. PIELIKUMS — STRATĒĢIJĀ "EIROPA 2020" IZVIRZĪTO MĒRĶU SASNIEGŠANĀ PANĀKTAIS PROGRESS

Stratēģijas "Eiropa 2020" mērķi attiecībā uz ES	**2010. gada dati**	**Jaunākie pieejamie dati**	**2020. gadā, pamatojoties uz jaunākajām tendencēm**
1. 20–64 gadus vecu iedzīvotāju nodarbinātības līmeņa paaugstināšana līdz vismaz 75 %	68,6 %	72,3 % (2017. gada 3. ceturksnis)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
2. Apvienoto publisko un privāto investīciju palielināšana pētniecībā un izstrādē līdz 3 % no IKP	1,93 %	2,03 % (2016. gads)	Mērķis, visticamāk, netiks sasniegts
3.a Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana par vismaz 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni	Samazinājums par 14 %	Samazinājums par 23 % (2016. gads)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
3.b Atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvara galīgajā enerģijas patēriņā palielināšana līdz 20 %	12,5 %	17,04 % (2016. gads)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
3.c Energoefektivitātes pieauguma par 20 % panākšana	5,7 % (primārās enerģijas patēriņā)	16,0 % (2016. gads) (primārās enerģijas patēriņā)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
4.a Skolu priekšlaicīgi pametušo īpatsvara samazināšana zem 10 %	13,9 %	10,7 % (2016. gads)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
4.b 30–34 gadus vecu iedzīvotāju ar pabeigtu terciāro izglītību īpatsvara palielināšana līdz vismaz 40 %	33,8 %	39,1 % (2016. gads)	Mērķis, visticamāk, tiks sasniegts
5. Nabadzības un sociālās atstumtības riska novēršana vismaz 20 miljoniem cilvēku	Palielinājums par 0,5 miljoniem (salīdzinājumā ar 2008. bāzes gadu)	Palielinājums par 1 miljonu (salīdzinājumā ar 2008. bāzes gadu)	Mērķis, visticamāk, netiks sasniegts

3. PIELIKUMS — PADZIĻINĀTO PĀRSKATU KONSTATĒJUMI PAR DALĪBVALSTĪM

Bulgārijā ir nelīdzsvarotība. Konstatētas nepilnības finanšu sektorā, kā arī liels uzņēmumu parādu līmenis un ienākumus nenesošu aizdevumu apjoms nepietiekamas darba tirgus pielāgošanās apstākļos. Tomēr neto ārējā pozīcija ir uzlabojusies, kas galvenokārt ir saistīts ar tekošā konta pārpalikumu. Iestādes ir guvušas panākumus, īstenojot ieteikumus, kas sagatavoti pēc aktīvu kvalitātes un bilanču pārskatīšanas, tomēr vēl nav pilnībā atrisinātas iepriekšējās problēmas, kas saistītas ar vāju pārvaldību, aktīvu kvalitāti un uzraudzību. Stabila izaugsme ir sekmējusi nepārtrauktu privātā sektora aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanu un ienākumus nenesošu aizdevumu turpmāku samazināšanos, bet ienākumus nenesošus aizdevumu apjoms korporatīvajā sektorā joprojām ir liels. Neraugoties uz pastāvīgajām strukturālajām problēmām, piemēram, augstu to jauniešu īpatsvaru, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, un darbaspēka trūkumu un neatbilstību, darba tirgus uzlabošanās turpinājās. Ir veikti daži pasākumi, lai novērstu galvenos nelīdzsvarotības avotus, taču ir vajadzīgs turpmāks progress, lai novērstu atlikušās ievainojamības finanšu nozarē, tostarp turpinātu uzlabot banku un nebanku sektora uzraudzību, rastu risinājumus saistībā ar grūti novērtējamiem aktīviem un grupas līmeņa uzraudzību un pabeigtu maksātnespējas regulējuma reformu.

Horvātijā ir pārmērīga nelīdzsvarotība. Ievainojamība ir saistīta ar lielu valsts, privātā sektora un ārējo parādu, kas lielā mērā ir izteikts ārvalstu valūtā, zemas iespējamās izaugsmes apstākļos. Spēcīga izaugsme, kas pārsniedz tās paredzamo potenciālu, palīdz samazināt uzkrāto nelīdzsvarotību: valsts, privātā un ārējā parāda attiecība strauji samazinās. Negatīvā neto ārējā pozīcija joprojām ir liela, bet ir uzlabojusies tekošā konta pārpalikuma rezultātā. Spēcīga izaugsme veicināja turpmāku parāda samazināšanu, bet aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas temps varētu samazināties, jo kredītu plūsmas mājsaimniecībām un uzņēmumiem kļūst pozitīvas. Valsts parāds 2014. gadā sasniedza maksimālo līmeni, un pašreiz tam ir tendence samazināties, un to sekmē liels IKP pieaugums un nominālā deficīta samazinājums. Banku nozare kļūst arvien rentablāka, un ienākumus nenesošu aizdevumu apjoms turpināja samazināties. Tomēr uzņēmumu un mājsaimniecību ārvalstu valūtas (galvenokārt euro) risks joprojām rada ievainojamību. Lai gan ekonomikas vide uzlabojas, attīstība ir maza tādu politikas pasākumu pieņemšanā, kuru mērķis ir novērst makroekonomikas nelīdzsvarotību, tostarp palielinot joprojām zemo izaugsmes potenciālu.

Kiprā ir pārmērīga nelīdzsvarotība. Ļoti augsts ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvars noslogo finanšu sektoru, un liels privātais, valsts un ārējais parāds apgrūtina ekonomiku joprojām samērā augsta bezdarba (kaut gan tas samazinās) un vāja izaugsmes potenciāla apstākļos. Tekošā konta bilance joprojām ir negatīva un kļūst arvien negatīvāka, turklāt nav pietiekama, lai garantētu neto ārējo saistību līmeņa ilgtspējīgu attīstību. Privātā sektora parāda līmenis samazinās tikai lēnām, un kredītu plūsmas uz privāto sektoru pieaug, neraugoties uz ļoti augsto privātā parāda līmeni. Banku aizdevumu pārstrukturēšanas centieni, strauja cikliska augšupeja un iepriekšējo gadu reformu īstenošana ļāva samazināt ienākumus nenesošu aizdevumu apjomu, bet tas joprojām ir ļoti liels. Vāja līgumu izpilde, tiesu sistēmas nepilnības un problēmas, kas kavē īstenot piespiedu atsavināšanas un maksātnespējas tiesību aktus, kā arī sliktā atmaksas disciplīna kavē privātā sektora aizņemto līdzekļu īpatsvara un ienākumus nenesošu aizdevumu samazināšanu. Piesardzīga fiskālā nostāja un aktīva parādu pārvaldības politika paātrināja valsts parāda samazināšanu. Ir nepieciešams atjaunot reformu dinamiku, jo īpaši, lai palīdzētu samazināt valsts parādu, uzlabotu konkurētspēju, paātrinātu ienākumus nenesošo aizdevumu samazināšanu un palielinātu izaugsmes potenciālu.

Francijā ir nelīdzsvarotība. Ievainojamību rada liels valsts parāds un vāja konkurētspējas dinamika saistībā ar zemu produktivitātes pieaugumu, kam ir pārrobežu nozīme. Mērens algu

pieaugums veicina pastāvīgus izmaksu konkurētspējas uzlabojumus. Pieticīgais produktivitātes pieaugums darbojas kā pretvējš. Darba tirgus kūtrā reakcija uz mainīgajiem pieprasījuma un piedāvājuma apstākļiem un daži darījumdarbības vides aspekti joprojām negatīvi ietekmē ārpuscenu konkurētspēju. Valsts parāda attiecība pret IKP 2017. gadā turpināja pieaugt, taču tiek prognozēts, ka 2018. un 2019. gadā tā stabilizēsies. Tādējādi iepriekš negatīvās tendences ir mazinājušās, ekonomikas apstākļi uzlabojas un reformu centieni uzņem apgriezienus. Nesen paziņotajiem un īstenotajiem politikas pasākumiem vidējā termiņā var būt pozitīva ietekme gan iekšzemes, gan pārrobežu mērogā. Ir panākts progress vairākās jomās, tostarp darba tirgu un nodokļu jomā, taču paziņotās iniciatīvas darījumdarbības vides, profesionālās izglītības un apmācības, bezdarbnieka pabalstu un pensiju sistēmu uzlabošanai joprojām nav īstenotas. Nolūkā nodrošināt publisko finanšu ilgtspēju un palielināt izaugsmes potenciālu ir nepieciešama turpmāka rīcība, lai darba meklētājiem nodrošinātu labāku piekļuvi darba tirgum, vienkāršotu nodokļu sistēmu un pārskatītu publiskos izdevumus.

Vācijā ir nelīdzsvarotība. Pastāvīgi augstajam tekošā konta pārpalikumam ir pārrobežu nozīme, un tas atspoguļo pieticīgas investīcijas attiecībā pret ietaupījumiem gan privātajā, gan publiskajā sektorā. Pārpalikums, kas lielākoties ir ar trešām valstīm, kopš 2016. gada ir nedaudz samazinājies, un paredzams, ka tas pakāpeniski samazināsies, jo nākamajos gados pieaugs iekšzemes pieprasījums, taču šis pārpalikums prognozes periodā joprojām saglabāsies vēsturiski augstā līmenī. Kaut arī pašlaik notiek pāreja uz iekšzemes pieprasījuma virzītu izaugsmi, gan patēriņa, gan investīciju īpatsvars IKP joprojām ir neliels, neraugoties uz labvēlīgiem cikliskiem un finansēšanas nosacījumiem un vajadzību pēc investīcijām infrastruktūrā, kuras apmierināšanai vēl ir fiskālā telpa. Lai gan ir veikti daudzi pasākumi, lai stiprinātu publiskās investīcijas, šie centieni vēl nav vainagojušies ar publisko investīciju īpatsvara IKP ilgtspējīgu augšupejošu tendenci. Progress, īstenojot ieteikumus citās jomās, arī ir bijis ierobežots.

Īrijā ir nelīdzsvarotība. Liels publiskais un privātais parāds un neto ārējās saistības rada neaizsargātību. Tomēr uzlabojumi ir bijuši būtiski. Straujš produktivitātes pieaugums pēdējos gados ir uzlabojis konkurētspēju un padarījis pozitīvu tekošā konta bilanci, kas nozīmē, ka strauji samazinās lielais neto ārvalstu saistību apjoms. Spēcīga ekonomikas izaugsme turpina veicināt privātā sektora aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanu, bet privātā sektora parāds joprojām ir liels, lai gan, novērtējot uzņēmumu parādu, ir jāņem vērā daudznacionālo uzņēmumu darbības lielā ietekme, un mājsaimniecību parāds, šķiet, kopumā atbilst pamatrādītājiem. Tiek prognozēts, ka valsts parāds turpinās samazināties, un budžeta deficīts tuvosies līdzsvaram. Mājokļu cenas strauji pieaug, lai gan to līmenis iepriekš, iespējams, bija pārāk zems, un tādējādi tiek stiprinātas arī mājsaimniecību bilances. Bankas ir labi rekapitalizētas, un to rentabilitāte pakāpeniski uzlabojas. Ienākumus nenesošu aizdevumu apjoms turpina samazināties, kaut gan tas joprojām ir liels. Šīs ievainojamības novēršanai ir veikti politikas pasākumi, bet dažiem no tiem būs vajadzīgs laiks, lai sniegtu gaidītos rezultātus.

Itālijā ir pārmērīga nelīdzsvarotība. Ņemot vērā joprojām augsto ienākumus nenesošo aizdevumu apjomu un bezdarbu, liels valsts sektora parāds un ieilgusi vājas produktivitātes dinamika nozīmē apdraudējumu nākotnes perspektīvām, turklāt ar pārrobežu ietekmi. Valsts parāda attiecība pret IKP stabilizēsies, bet vēl nav sākusi stabili samazināties, ņemot vērā strukturālās primārās bilances pasliktināšanos. Ārējā konkurētspēja ir uzlabojusies, bet vājais produktivitātes pieaugums, kas saistīts ar strukturāliem šķēršļiem, kuri joprojām kavē ražošanas faktoru efektīvu sadali visā ekonomikā, darbaspēka vienības izmaksu straujais pieaugums un vispārēji zema inflācija apgrūtina lielo konkurētspējas zudumu atgūšanu. Tirgus spiediens uz banku nozari ir mazinājies cita starpā tādēļ, ka bez citiem pasākumiem

valdība ir atbalstījusi dažu grūtībās nonākušu banku kapitalizāciju. Ienākumus nenesošo aizdevumu apjoms tikai nesen sācis samazināties, un joprojām ietekmē banku kapitāla vajadzības, peļņu un aizdevumu politiku. Reformu temps ir nedaudz palēninājies, bet ir panākts neliels progress ieteikumu īstenošanā. Ir paredzēti vairāki pasākumi, jo īpaši tādās jomās kā nodarbinātības un sociālā politika, civiltiesības un darījumdarbības vide.

Nīderlandē ir nelīdzsvarotība. Nelīdzsvarotības avoti ir lielais privātā sektora parāds un liels tekošā konta pārpalikums, turklāt tai ir pārrobežu ietekme. Lielais tekošā konta pārpalikums, kas galvenokārt atspoguļo ekonomikas strukturālās iezīmes un politikas nostādnes attiecībā uz nefinanšu sabiedrībām un kas daļēji skaidrojams ar aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas spiedienu, pēdējā laikā ir palielinājies, bet tiek prognozēts, ka tas nedaudz samazināsies. Privātā sektora parāda attiecība pret IKP pēdējos gados ir tikai ļoti pakāpeniski samazinājusies, ko sekmēja ekonomikas izaugsme. Tajā pašā laikā nominālais mājsaimniecību parāds atkal pieaug, jo mājokļu tirgus atlabšana palielina nominālo hipotēku parādu līmeni. Nesenajiem paziņojumiem par reformām, piemēram, nodokļu atskaitījumu par hipotekāro kredītu procentu maksājumiem paātrinātu samazināšanu un fiskālajiem stimuliem, būtu jāsekmē kopējais pieprasījums.

Portugālē ir nelīdzsvarotība. Lielās neto ārējās saistības, lielais privātā sektora un valsts parāds un ienākumus nenesošo aizdevumu lielais īpatsvars rada neaizsargātību maza produktivitātes pieauguma apstākļos. Ir nepieciešams piesardzīgs tekošā konta stāvoklis un konkurētspējas ieguvumu saglabāšana, lai nodrošinātu neto ārējo saistību korekciju. Privātā sektora parāda lielā attiecība turpina samazināties atsāktā nominālā IKP pieauguma un nedaudz negatīvas kredītu plūsmas rezultātā, un paredzams, ka valsts parāda attiecībai pret IKP būs tendence samazināties, ņemot vērā joprojām pastāvošo vajadzību samazināt aizņemto līdzekļu īpatsvaru. Finanšu sektora intervences palīdzēja samazināt stabilitātes riskus, lai gan bankas joprojām cieš no zemas rentabilitātes un ienākumus nenesošo aizdevumu lielā apjoma, kas tomēr sāka samazināties. Lielāks produktivitātes pieaugums ir būtisks, lai uzlabotu izredzes attiecībā uz konkurētspēju, aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanu un izaugsmes potenciālu. Bezdarba līmenis jau vairākus gadus straujā tempā samazinās. Joprojām saglabājas politikas nepilnības, jo īpaši attiecībā uz to pasākumu īstenošanu, kas paredzēti, lai samazinātu ienākumus nenesošu aizdevumu apjomu un uzlabotu darījumdarbības vidi. Būs jāuzrauga tas, kā tiek pieņemti un īstenoti vairāki reformu plāni, tostarp pasākumi darba tirgus segmentācijas problēmu risināšanai vai fiskālās jomas strukturālās reformas, kuru mērķis ir uzlabot publisko finanšu ilgtspēju.

Slovēnijā nav nelīdzsvarotības. Ir mazinājušies riski, ko rada nepilnības banku nozarē, uzņēmumu parādsaistības un īstermiņa fiskālā situācija. Valsts parāds 2015. gadā sasniedza maksimālo līmeni un kopš tā laika ir bijis ar lejupejošu tendenci. Darījumdarbības nozare piedzīvoja ievērojamu aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanos, kas vājināja investīciju un izaugsmes potenciālu. Tomēr ir kāpis investīciju temps, un ārvalstu tiešo investīciju ieplūde pēdējos gados ir ievērojami uzlabojusies. Banku nozares pārstrukturēšana sakrita ar ienākumus nenesošu aizdevumu apjoma strauju samazināšanos. Ir veikti politikas pasākumi, kas sekmējuši nelīdzsvarotības novēršanu, bet joprojām galvenā prioritāte ir pasākumiem pensiju, veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes sistēmu ilgtspējas uzlabošanai.

Spānijā ir nelīdzsvarotība. Liels gan valsts, gan privātā sektora ārējais un iekšējais parāds rada neaizsargātību augsta bezdarba apstākļos, un tam ir pārrobežu nozīme. Ārējā līdzsvara atjaunošana ir pavirzījusies uz priekšu, pateicoties kopš 2013. gada fiksētajam tekošā konta pārpalikumam. Tomēr neto ārējās saistības joprojām ir lielas, un Spānijā ilgstošā laikposmā joprojām būs vērojams pastāvīgs tekošā konta pārpalikums līdz neto ārējās saistības sasniegs piesardzīgu līmeni. Privātā sektora parāda samazināšana arī ir pavirzījusies uz priekšu, un to

sekmē labvēlīgi izaugsmes apstākļi, taču vēl joprojām ir nepieciešamība pēc aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas. Veselīgāka finanšu nozare veicina saimniecisko darbību, un ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvars vēl vairāk samazinājās. Neraugoties uz lielu nominālo IKP pieaugumu, valsts parāda attiecība pret IKP ir tikai nesen sākusi lēnām samazināties, un tiek prognozēts, ka deficīts laika gaitā samazināsies. Bezdarba līmenis turpināja strauji samazināties, bet joprojām ir ļoti augsts, un lielā darba tirgus segmentācija kavē straujāku darba produktivitātes pieaugumu. Politikas panākumi ir gūti jo īpaši laikposmā no 2012. līdz 2015. gadam, un nesen ir panākts tikai ierobežots progress ieteikumu īstenošanā. Joprojām pastāv problēmas, jo īpaši attiecībā uz fiskālo pārvaldību, aktīva darba tirgus politiku un inovācijas un prasmju uzlabošanu nolūkā palielināt ārpuscenu konkurētspēju.

Zviedrijā ir nelīdzsvarotība. Pārāk augstu novērtēto mājokļu cenu pieaugums apvienojumā ar mājsaimniecību parāda pastāvīgu pieaugumu rada haotiskas korekcijas risku. Jau tā lielais mājsaimniecību parāds saglabā augšupejošu tendenci. Aptuveni 20 gadu garumā mājokļu cenas ir strauji un gandrīz nepārtraukti palielinājušās. 2017. gada pēdējā ceturksnī ir reģistrēts negatīvs pieaugums. Vērtēšanas rādītāji liecina, ka mājokļu cenas saglabāsies ļoti augstas attiecībā pret pamatrādītājiem. Lai gan bankas šķiet pietiekami kapitalizētas, haotiskas korekcijas varētu skart arī finanšu sektoru, jo bankas aizvien vairāk iesaistās mājsaimniecību hipotēku nozarē. Šādā gadījumā domino efekts varētu skart arī kaimiņvalstis, ņemot vērā sistēmisko finanšu sasaisti. Iestādes ir labi informētas par pieaugošajiem riskiem, un pēdējos gados ir veikti pasākumi, lai iegrožotu hipotekāro parādu pieaugumu un veicinātu mājokļu būvniecību. Tomēr līdz šim īstenotie politikas pasākumi nav bijuši pietiekami, lai novērstu pārlieku augsto novērtējumu mājokļu sektorā, un galvenās politikas nepilnības saglabājas, jo īpaši attiecībā uz nodokļu stimuliem mājokļu iegādei, kā arī mājokļu piedāvājuma funkcionēšanu un īres tirgu.